

Національна академія державного управління
при Президентіві України

*Кафедра державної політики
та управління політичними процесами*

Соціально-політичне середовище державної політики

Методичні рекомендації до лекцій,
семінарських і практичних занять, виконання
індивідуальних навчально-практичних завдань
з навчальної дисципліни

Київ
2009

УДК 351:32:338(477)(08)

С64

*Схвалено Вченою радою Національної академії
державного управління при Президентіві України
(протокол № 151/11-5 від 13 листопада 2008 р.)*

У к л а д а ч :

В. О. Купрій, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державної політики та управління політичними процесами НАДУ.

Р е ц е н з е н т и :

М. І. Рудакевич, доктор наук з державного управління, професор кафедри ділової комунікації та організаційної поведінки Тернопільського національного економічного університету;

В. В. Зайченко, кандидат наук з державного управління, вчений секретар Інституту аналізу політики та стратегій.

Соціально-політичне середовище державної політики :
С64 метод. рек. до лекцій, семінар. і практ. занять, викон. індивід. навч.-практ. завдань з навч. дисципліни / уклад. В. О. Купрій. - К. : НАДУ, 2009. - 76 с.

Видання призначене для методичного супроводу самостійної роботи слухачів денної, вечірньої, заочної та заочно-дистанційної форм навчання за програмою підготовки магістрів державного управління - дисципліна "Соціально-політичне середовище державної політики".

Методичні рекомендації будуть корисними також для аспірантів, викладачів, науковців, державних службовців, усіх, хто займається питаннями аналізу державної політики.

УДК 351:32:338(477)(08)

Підп. до друку 27.01.2009.
Формат 60 x 84/16. Ум. друк. арк. 4,27. Обл.-вид. арк. 3,24.
Тираж 100 пр.

Видавець: Національна академія державного управління
при Президентіві України
03057, Київ-57, вул. Ежена Потье, 20, тел. 456-67-93.
E-mail: vydav@academy.gov.ua

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003.

© Купрій В. О., укладання, 2009
© Національна академія державного
управління при Президентіві України, 2009

Соціально-політичне середовище державної політики

Методичні рекомендації до лекцій,
семінарських і практичних занять, виконання
індивідуальних навчально-практичних завдань
з навчальної дисципліни

Укладач
Купрій Володимир Олександрович

Київ, НАДУ

Відповідальний за випуск *В. А. Дон*
Редактор *М. В. Золотова*
Коректор *С. Г. Крушельницька*
Технічний редактор *О. Г. Сальнікова*

Розвиток демократичних процесів, формування сучасної системи державного управління в Україні спричиняють посилену увагу до державної (суспільної) політики. Сучасна світова практика доводить, що забезпечення належного державного управління неможливе без налагодження процесу вироблення та здійснення державної політики.

Говорячи про процес вироблення державної політики, ми не можемо залишити поза увагою такої важливої складової, як соціально-політичне середовище цього процесу. Саме це середовище, створюючи певний контекст, відіграє надзвичайно важливу роль у тому, як та чи інша проблема стає предметом державної політики, як відбувається пошук альтернатив політики і який їх зміст, врешті-решт, яким чином і яким за змістом буде ухвалене остаточне рішення, який буде зворотний зв'язок від тих, на кого спрямовується політика. Словом, складовою успішності державної політики як процесу, як результату, як наслідку є розуміння зовнішнього та внутрішнього її оточення.

З огляду на це в програмі підготовки магістрів державного управління в Національній академії державного управління при Президентіві України запроваджено навчальну дисципліну "Соціально-політичне середовище державної політики". Вона віднесена до дисциплін спеціалізації "Аналіз державної політики" і вивчається після засвоєння слухачами нормативної дисципліни "Державна політика: аналіз і механізми впровадження".

Тематика навчальної дисципліни охоплює саме ті питання, які висвітлюють взаємозв'язок державної політики і змінних середовища. Особлива увага приділяється темі відкритості та прозорості вироблення державної політики, оскільки ці дві складові на сьогодні фактично визначають, наскільки процес політики відповідає демократичним стандартам і забезпечує максимальне врахування суспільних інтересів.

Програма навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" інтегрує знання з різних галузей: політологія, філософія, соціологія, психологія тощо.

Водночас вивчення дисципліни потребує базових знань з аналізу державної політики в цілому. Тому для успішного засвоєння навчального матеріалу слухач повинен мати загальноосвітній рівень підготовки та загальні уявлення на базі вищої освіти про концептуально-понятійні засади аналізу державної політики, сутність державної політики як такої.

Оволодіння матеріалом щодо сутності соціально-політичного середовища державної політики, його ролі в процесі політики дозволить слухачам поглибити свої знання з аналізу політики в цілому та покращити техніку його проведення з урахуванням різноманітних детермінант, впливів середовища.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. ЦІЛІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ"	9
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛЕКЦІЙ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ"	12
4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	30
5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ (ІНПЗ).....	60
6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО ТЕСТУ	62
ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

38. Саймон Г. Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Пер. з англ. вид. Р. Ткачук. - К. : АртЕК, 2001. - 392 с.

39. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України. 2002-2005 роки / Упоряд.: Л. Паливода, О. Кікоть, О. Власова. - К., 2006. - 160 с.

40. Структури громадянської участі в Україні: Зб. аналіт. матеріалів / За ред. М. Лациби, Н. Ходько. - К. : Укр. незалеж. центр політ. дослідж., 2003. - 96 с.

41. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. Тертичка. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с.

42. Тертичка В. Консультативні цінності аналізу державної політики // Вісн. УАДУ. - 2001. - № 4. - С. 281-291.

43. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалеж. центр політ. дослідж.; Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.

44. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалеж. центр політ. дослідж.; За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

45. Anderson J. Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

46. European governance. A white paper [Електронний ресурс] // Commission of the European Communities. Brussels, 25.7.2001, COM (2001) 428 final. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/governance/white_paper/index_en.htm. - Заголовок з екрана.

1. ЦІЛІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Цілі навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" є:

- доповнення і розширення знань з основних питань середовища державної політики, відкритості й прозорості у виробленні державної політики;

- формування вміння використовувати сучасні знання у практичній діяльності.

Об'єктом вивчення є середовище державної політики.

Предметом дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" є методики аналізу середовища державної політики.

Навчальна дисципліна "Соціально-політичне середовище державної політики" має міждисциплінарний характер. Вона інтегрує відповідно до свого предмета знання з інших освітніх і наукових галузей: економічних, юридичних, політологічних, соціологічних, психологічних тощо.

Навчальна дисципліна "Соціально-політичне середовище державної політики" є дисципліною спеціалізації за магістерською програмою за спеціальністю "Державне управління".

1.2. Результати навчання, отримані компетенції

Після вивчення навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" слухачі повинні:

знати:

- сутність середовища державної політики;

- особливості механізмів відкритості й прозорості у виробленні державної політики;

- основи інформаційного менеджменту та принципи консультування при виробленні державної політики;

уміти:

- застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності;

- ідентифікувати складові середовища державної політики;

- готувати рекомендації щодо ухвалення оптимальних варіантів політики з урахуванням впливів соціально-політичного середовища;

здобути навички:

- аналізу середовища державної політики;
- вироблення державної політики на засадах відкритості й прозорості;
- організації й проведення консультацій із заінтересованими сторонами в ході вироблення державної політики.

1.3. Навчальна стратегія дисципліни

Навчальна стратегія дисципліни базується на поєднанні аудиторної та самостійної навчально-пізнавальної роботи слухачів. Аудиторна робота включає лекції, практичні заняття, ділові та рольові ігри, аналіз ситуативних прикладів (*case-studies*).

Самостійна робота є основним засобом засвоєння слухачами навчального матеріалу в час, вільний від аудиторних занять. Вона передбачає опрацювання монографій та інших наукових праць, підручників, навчальних і методичних посібників, вивчення й ознайомлення з положеннями законодавчих та інших нормативно-правових актів, матеріалів із мережі Інтернет тощо.

1.4. Форми контролю знань слухачів

Навчальні результати слухачів у межах опанування навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" оцінюються на основі:

- поточного контролю за підсумками оцінювання виступів, участі в дискусіях з проблематики семінарських і практичних занять, участі у ділових і рольових іграх - 30%;
- виконання індивідуального навчально-практичного завдання (ІНПЗ), що включає підготовку індивідуального есе (поглиблення компонента аналітичної записки "Консультавання") та презентацію - 40%;
- контрольного випробовування через тестування - 30%.

Максимальна кількість балів за вивчення навчальної дисципліни - 100.

25. *Лаціба М.* Державна політика та стан розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ucirg.kiev.ua>. - Заголовок з екрана.

26. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і перспективи (Аналіт. доп. Центру Разумкова) // Нац. безпека і оборона. - 2003. - № 10. - С. 2-27.

27. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

28. *Парсонс В.* Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с.

29. *Петерсон О.* Шведская система правления и политика. - М., 1998. - 208 с.

30. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

31. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади : Указ Президента України № 683/2002 від 1 серп. 2002 р. // Уряд. кур'єр. - 2002. - 2 серп. - С. 4.

32. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Указ Президента України № 854/2004 від 31 лип. 2004 р. // Уряд. кур'єр. - 2004. - 5 серп. - С. 2.

33. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Указ Президента України № 1276/2005 від 15 верес. 2005 р. // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 38. - Ст. 2363.

34. Про утворення Національної координаційної ради з питань запобігання поширенню ВІЛ-інфекції/СНІДу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2005 р. № 352 // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 20. - Ст. 1068.

35. *Ребало В., Валевський О.* Вплив середовища на аналіз та формування державної політики // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. - Х. : ХарПІ УАДУ, 2001. - № 3 (11). - С. 43-52.

36. Регламент Кабінету Міністрів України // Офіц. вісн. України. - 2007. - № 54. - Ст. 2180.

37. *Романов В., Рудік О., Брус Т.* Вступ до аналізу державної політики : навч. посіб. / В. Романов, О. Рудік, Т. Брус. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. - 238 с.

13. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України № 1378 від 15 жовт. 2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрана.

14. Закон України про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності // Відом. Верховної Ради України. - 2004. - № 9. - Ст. 79.

15. Закон України про Кабінет Міністрів України // Офіц. вісн. України. - 2007. - № 6. - С. 7. - Ст. 207.

16. Закон України про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні // Відом. Верховної Ради України. - 1993. - № 16. - Ст. 167.

17. Залучення громадян до розробки політики: інформація, консультації та участь громадськості [Електронний ресурс] / Центр сприяння інстит. розвитку держ. служби при Голов. упр. держ. служби України. - Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/ua/92.htm>. - Заголовок з екрана.

18. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

19. Звіт за даними дослідження "Стан розвитку неурядових організацій України у 2002 році" / Уклад. : Л. Паливода, О. Єгорова, П. Несторенко ; Творч. центр Каунтерпарт. - К.: КИТ, 2003. - 120 с.

20. Кен М. Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д. : ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

21. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. - 510 с.

22. Кобець Р. Аналіз політики для потреб лобістської кампанії : навч. посіб. / Р. Кобець. - К. : [Європа ХХІ], 2007. - 302 с.

23. Коен Д.Л., Арато Э. Гражданское общество и политическая теория: Пер. с англ. / Общ. ред. И. И. Мюрберг. - М. : Весь Мир, 2003. - 784 с.

24. Колбеч Г. Політика: Основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О. Дем'янчука. - К. : Видавн. дім "КМ Академія", 2004. - 127 с.

1.5. Тематичний план і робочі програми навчальної дисципліни для денної, вечірньо-заочної та заочної форм навчання

Кількість кредитів - 3.

Згідно з навчальним планом на вивчення навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики" відводиться **90 навчальних годин**.

Для *денної* форми навчання: лекції - 28 навч. год, практичні заняття - 32 навч. год, самостійна робота слухача - 30 навч. год.

Для *вечірньої* форми навчання: лекції - 18 навч. год, практичні заняття - 18 навч. год, самостійна робота слухача - 54 навч. год.

Для *заочної* форми навчання: лекції - 16 навч. год, практичні заняття - 14 навч. год, самостійна робота слухача - 60 навч. год.

№ з/п	Тема	Денна форма навчання				Вечірня форма навчання				Заочна форма навчання			
		Лекції	Семинарські	Практичні	Самостійна робота	Лекції	Семинарські	Практичні	Самостійна робота	Лекції	Семинарські	Практичні	Самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Соціально-політичне середовище державної політики як сфера суспільного життя	2			2	2			4	1			4
2	Соціальна структура, інституціоналізація суспільства та аналіз державної політики	2			2	2			4	1			4
3	Особливості політичного аналізу політики	2		4	2	2			4	2			6
4	Етнопроцеси, адміністративно-територіальний устрій, глобалізація і суспільні реформи у виробленні державної політики	2			4	2			4	2			4
5	Організації та адміністративна поведінка. Корпоративізм як складник середовища аналізу державної політики	4		2	2	2		2	4	2			4
6	Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники у творенні державної політики	2			2	2			4	2			6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
7	Брейн-стормінг "Неурядові організації, державні інституції, академічні, навчальні заклади в аналізі політики"			4				2				2	
8	Ділова гра "Організаційна поведінка й індивідуальна мотивація у виробленні політики"			4				2				2	
9	Принципи відкритості та прозорості у творенні політики	2			2	2			4	2			4
10	Правові гарантії ефективної співпраці у виробленні державної політики	2			2				6			2	6
11	Інформаційний менеджмент у творенні державної політики	2			4	2			4	2			6
12	Мозкові центри, неурядові організації й академічні установи як складники вироблення політики	2		2	2				4				4
13	Консультаційні цінності аналізу державної політики	4		2	2	2		2	6	2			6
14	Принципи і технології співробітництва у виробленні політики	2		2	4				6			2	6
15	Брейн-стормінг "Вплив громадськості на відкритість процесу вироблення державної політики в Україні"			4				2				2	
16	Рольова гра "Громадські слухання та побудова інформаційної карти- схеми вироблення політики"			4				2				2	
17	Консультаційний тренінг "Діяльність дорадчих рад і експертних комісій"			4				2				2	
Всього		28	0	32	30	18	0	14	54	16	0	14	60

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Проблема політичного середовища в аналізі державної політики // Проблемні питання аналізу державної політики / Уклад. В. Є. Романов. - Д.: Центр екон. освіти, 2002. - С. 13-21.
2. Взаємодія влади і громадськості через механізм громадських рад: стан та перспективи / За ред. Г. Усатенко. - К. : Європа XXI, 2008. - 92 с.
3. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / М. Пол Браун ; [пер. з англ. Л. Тарахан, М. Зарицької та ін.] - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.
4. Вдосконалення консультацій із зацікавленими сторонами в практиці роботи уряду України [Електронний ресурс] / Міжнар. центр перспект. дослідж. ; [А. Бега, Н. Гнидюк]. - К. : [МЦПД], 2004. - 26 с. - Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua>
5. Веймер Д.Л., Вайнінг Е.Р. Аналіз політики: концепції і практика / Пер. з англ. І. Дзюб, А. Олійник; Наук. ред. О. Кілієвич. - К.: Основи, 1998. - 654 с.
6. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р. Ткачук. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 871 с.
7. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с.
8. Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.
9. Гонціаж Я., Гнидюк Н. Свобода інформації та виконавча гілка влади: Правові норми. Інституції. Процедури. - К. : Міленіум, 2002. - 240 с.
10. Государственная политика и управление: Учебник: В 2 ч. - Ч. 1. Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред Л. В. Сморгунова. - М. : РОССПЭН, 2006. - 384 с.
11. Дегтярев А. Принятие политических решений: Учеб. пособие. - М. : КДУ, 2004. - 416 с.
12. Державна політика: аналітичні документи, підготовлені в межах проекту "Створення груп аналізу політики та Центру інформаційних ресурсів в уряді України". - К., 2002. - 196 с.

Політичний аналіз - свідомий, цілеспрямований процес дослідження політичної обстановки з метою вироблення рекомендацій для вдосконалення діяльності політичної системи суспільства загалом і політичних інститутів зокрема.

Політичний процес - форма функціонування політичної системи суспільства, яка революціонує в просторі і часі.

Прозорість процесу вироблення політики - спроможність процедур забезпечити високий рівень обізнаності громадян щодо процесу політики.

Середовище державної політики - умови, обставини, чинники, контекст, усі явища, що впливають тією чи іншою мірою, у той чи інший спосіб на процес державної політики.

Соціальна структура суспільства - сукупність соціальних груп, що розрізняються за своїм становищем у суспільстві.

Соціальний конфлікт - зіткнення двох або більше сил, спрямованих на забезпечення своїх інтересів в умовах протидії.

Соціальний статус - соціальний стан елемента в суспільстві.

Соціальна роль - модель поведінки, що відповідає встановленому статусу, динамічна характеристика статусу.

Стейкхолдери - учасники процесу політики; усі, хто має відношення до процесу політики.

Структура середовища державної політики - сукупність функціональних взаємопов'язаних елементів, що становлять внутрішню будову середовища.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ"

Тема 1. Соціально-політичне середовище державної політики як сфера суспільного життя

Поняття, зміст і структура середовища державної політики. Втручання держави в суспільні сфери: необхідність, внутрішні і зовнішні межі. Взаємозв'язок державної політики і змінних середовища в контексті управління.

Тема 2. Соціальна структура, інституціоналізація суспільства та аналіз державної політики

Соціальна структура суспільства і державна політика. Соціальні інститути і спільноти, інституціоналізація, соціалізація й аналіз політики. Взаємовплив соціальних цінностей, норм, традицій, звичаїв та аналізу політики. Соціальні конфлікти і моделі поведінки учасників процесу політики.

Тема 3. Особливості політичного аналізу політики

Політична система, політичні інститути та державна політика: їх взаємовплив. Особливості та методи політичного аналізу політики. Вибірчі процеси, референдуми як структурні тиски на політику. Групи інтересів, впливу, тиску та лобізм у творенні політики. Політична культура суспільства і аналіз державної політики.

Тема 4. Етнопроцеси, адміністративно-територіальний устрій, глобалізація і суспільні реформи у виробленні державної політики

Сучасні етнопроцеси, меншини та їх вплив на вироблення політики. Поняття адміністративно-територіального устрою, регіонів і місцевого самоврядування у державній політиці. Урбанізація і стратегія у виробленні державної політики. Поняття глобалізації та місце України в новій світовій системі координат. Аналіз державної політики як складник суспільних перетворень в Україні. Роль бюрократії, недержавних і міжнародних структур в аналізі політики.

Тема 5. Організації та адміністративна поведінка. Корпоративізм як складник середовища аналізу державної політики

Поняття організаційного середовища. Типи організацій, адміністративні функції та процес вироблення політики. Організаційна поведінка, індивідуальна мотивація учасників процесу політики та психологія вибору її напрямку. Корпоративізм, некорпоративізм, раціональність та їх вплив на результати і наслідки політики.

Тема 6. Цінності громадянського суспільства та демократичні чинники у творенні державної політики

Поняття громадянського суспільства та його цінностей. Складники громадянського суспільства і роль державної політики у становленні його в Україні. Напрями поглиблення демократичних чинників аналізу і впровадження державної політики. Поняття соціального капіталу у творенні політики. Тенденції переходу від ліберальної до соціальної демократії.

Тема 7. Брейн-стормінг "Неурядові організації, державні інституції, академічні, навчальні заклади в аналізі політики"

Тема 8. Ділова гра "Організаційна поведінка й індивідуальна мотивація у виробленні політики"

Тема 9. Принципи відкритості та прозорості у творенні політики

Суть, зміст принципів і складники відкритості та прозорості. Європейські стандарти вироблення державної політики. Поняття належного управління за участю громадян - партнерство.

Тема 10. Правові гарантії ефективної співпраці у виробленні державної політики

Становлення та розвиток правової бази співробітництва громадян з органами державної влади. Аналіз законодавства та механізми практичного здійснення права громадян на співучасть. Законодавча база діяльності НУО. Огляд законодавства у сфері доступу громадян до участі в управлінні державними справами. Шляхи вдосконалення нормативно-правової бази та її здійснення.

Корпоративна культура - домінуючі спільні цінності, ставлення, поведінка та норми, які розроблені в межах організації.

Концепція - певний спосіб розуміння, трактування процесів, явищ, прийняття рішень, вирішення конкретних завдань, система поглядів.

Лобіювання - процес впливу груп, які сформовано навколо спільних інтересів, на владу (уряд, парламент) для ухвалення певного нормативного правового акта або рішення.

Ментальність - специфічне стереотипне світобачення певного народу, зведене до загальнолюдського рівня. Це - ядро суспільної чи групової свідомості, яка базується на підсвідомому, що значною мірою впливає на формування та вибір народом власної національної історичної долі, характеризуючи спосіб його життя, психічного стану.

Метод "контент-аналізу" - спосіб формального аналізу великих масивів документальної інформації з метою виявлення та виміру соціальних тенденцій, які репрезентовані цими матеріалами.

Мозкові центри - див. *"аналітичні центри"*.

Організації громадянського суспільства - недержавні неприбуткові організації - об'єднання громадян, що виникають з їх ініціативи для реалізації довгострокових цілей, не мають на меті одержання прибутку і які мають свій статут і характеризуються чіткою структурою.

Організація - специфічна соціальна система, яка об'єднує людей для реалізації певних цілей, входження до якої накладає на поведінку індивіда суттєві обмеження.

Політична культура - сукупність типових форм і зразків поведінки людей у публічній сфері, що втілюють їх ціннісні уявлення про смисл і цілі розвитку політики, закріплюють стійкі в соціумі норми та традиції взаємодії держави і суспільства.

Політична система - сукупність державних і недержавних соціальних інститутів, які здійснюють владу, управління суспільством, регулюють відносини між громадянами, соціальними та етнічними групами, забезпечують стабільність суспільства, відповідний порядок у ньому.

Громадська організація - об'єднання громадян, створене з метою задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

Громадська участь - прояв суспільно-політичної позиції громадян у державі, який характеризується утворенням громадських організацій, груп за інтересами, громадських комітетів тощо.

Громадянське суспільство - сфера і тип взаємодії, певна модель соціальної організації, а отже, цей термін необхідно вживати на означення структурно визначеної, інституалізованої підсистеми суспільства.

Групи інтересів (interest groups) - усі ті, хто перебуває поза владою і має якийсь інтерес щодо державної політики, яка розробляється. Переважно це інституційовані групи, які не тільки зацікавлені, а й мають важелі впливу на розвиток ситуації.

Державна політика - курс дій (або утримання від дій - бездіяльність), обраний органами влади для розв'язання певної суспільної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем.

Інструментальні цілі державної політики - умови, які полегшують досягнення головних (самостійних) цілей. Їх часто називають обмеженнями через належність до них таких категорій, як здійсненність політики і наявність бюджетних коштів та необхідність дотримуватися певних умов адміністрування.

Інформація - документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі.

Комунікація - взаємний обмін між людьми або групами письмовою, усною або невербальною інформацією відповідно до загального набору правил.

Комунікативний план - план, що включає аналіз, визначені цілі, цільові групи, стратегію, збалансованість каналів/методів.

Консультавання - звернення до когось за порадою або думкою з певного питання. Консультавання є безпосереднім обміном ідей, припущень і порад між людьми.

Тема 11. Інформаційний менеджмент у творенні державної політики

Поняття інформації, даних та інформаційного менеджменту у виробленні політики. Сутність та ієрархія відкритості інформації. Інформаційний аудит, офіційні/неофіційні джерела інформації і форми документів у державній політиці. Принципи та особливості управління інформацією в процесі вироблення політики. Комунікативний план вироблення і впровадження державної політики.

Тема 12. Мозкові центри, неурядові організації й академічні установи як складники вироблення політики

Роль і місце мозкових центрів, НУО, академічних закладів у виробленні політики. Відмінності державних і недержавних виробників політики. Альтернативність і паритетність мозкових центрів в аналізі політики. Проблеми становлення ринку аналітичних послуг в Україні.

Тема 13. Консультаційні цінності аналізу державної політики

Поняття і зміст консультаційних цінностей аналізу політики. Необхідність і потреби проведення консультування в аналізі політики. Методика і форми проведення консультацій.

Тема 14. Принципи і технології співробітництва у виробленні політики

Вплив громадськості на відкритість процесу розроблення і впровадження державної політики. Складники механізму співробітництва та побудови "розширеного порядку денного людської співпраці".

Тема 15. Брейн-стормінг "Вплив громадськості на відкритість процесу вироблення державної політики в Україні"

Тема 16. Рольова гра "Громадські слухання та побудова інформаційної карти-схеми вироблення політики"

Тема 17. Консультаційний тренінг "Діяльність дорадчих рад і експертних комісій"

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛЕКЦІЙ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ"

Лекція 1. Середовище державної політики як сфера суспільного життя

Анотація змісту. В лекції розглядаються основні поняття курсу, базові концепції середовища державної політики, зокрема розглядається системний, організаційний та функціональний підходи до визначення середовища державної політики; акцентується увага на конструктивності взаємозв'язку державної політики та соціально-економічних умов розвитку суспільства; вплив соціальної структури суспільства на вироблення і впровадження державної політики; взаємовплив соціальних цінностей, норм, традицій, звичаїв та аналізу політики.

План заняття

1. Термінологічне визначення "середовище державної політики". Поняття і зміст середовища аналізу державної політики.
2. Рівні середовища державної політики.
3. Базові компоненти середовища державної політики.
4. Втручання держави в суспільні сфери: необхідність, внутрішні й зовнішні межі.
5. Взаємозв'язок державної політики і змінних середовища в контексті управління.

Перелік проблемних питань:

- У чому проявляється зв'язок державної політики соціально-економічних суспільних детермінант?
- Чому аналіз суспільно-політичного середовища є важливим при виробленні державної політики?
- У чому особливість впливу соціально-політичного середовища на державну політику?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Соціально-економічні умови як суб'єкт і об'єкт впливу державної політики.
- Система національної безпеки країни та її структурний тиск на процес вироблення державної політики.

ГЛОСАРІЙ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ

Адвокасі (advocacy) - діяльність з представлення інтересів громадян шляхом їх участі в процесі прийняття рішень, націлених на зміну державної політики, у тому числі й законодавства; свідомості учасників процесу політики.

Адміністративні процеси - процеси, пов'язані із прийняттям рішень.

Альтернатива політики - набір конкретних чітких, зрозумілих, грамотних дій, виписаних з уникненням абстрактних узагальнень.

Аналіз державної політики - комплекс аналітичних процедур з вироблення рекомендацій (порад) щодо найкращого з-поміж можливих курсів дії/бездіяльності влади, який ґрунтується на суспільних цінностях.

Аналітичні центри - дослідницькі організації, створені з метою аналізу суспільно важливих проблем та вироблення шляхів їх розв'язання.

Брейн-стормінг - метод групового висування альтернативних напрямів вирішення завдань; використовується, коли необхідно запропонувати якомога більше варіантів вирішення проблеми, відповідей на питання.

Відкритість процесу політики - забезпечення активного і реального впливу окремих груп на зміст державної політики.

Головні цілі державної політики - цінності, які суспільство зберігає й гарантує заради них самих. До них належать: людська гідність, справедливість, ефективність самоусвідомлення та самоорганізації, моральність тощо.

Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади - складова механізму демократичного управління державою; передбачає проведення організаціями громадянського суспільства оцінки діяльності органів виконавчої влади, ефективності прийняття і виконання такими органами рішень, підготовку пропозицій щодо розв'язання суспільно значущих проблем для їх урахування органами виконавчої влади у своїй роботі.

31. Поняття і зміст консультацій із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики.
32. Форми та способи проведення консультацій із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики.
33. Біла книга та Зелена Книга як інструменти проведення консультацій із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики. Структура Білої та Зеленої книг.
34. Механізми взаємодії влади та громадськості в процесі вироблення державної політики.
35. Організаційно-правові засади забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики в Україні.
36. Зміст принципів відкритості та прозорості вироблення державної політики.
37. Громадська експертиза діяльності органів виконавчої влади. Процедура проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади.
38. Порядок організації та проведення публічних обговорень, громадських слухань у процесі вироблення державної політики.
39. Європейські стандарти вироблення державної політики.
40. Особливості вироблення політики в Європейському Союзі.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 1 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. *Говлет М.* Дослідження державної політики: цикли та підсистема політики / Міхаель Говлет, Магадеван Рамен ; [пер. з англ. О.Рябова]. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с.
2. *Кілієвич О.* Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки / О. Кілієвич. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. - 510 с.
3. Основи аналізу державної політики: Опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу : <http://www.uaracsa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.
4. *Рєбкало В., Тертичка В.* Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навчального модуля / В. Рєбкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.
5. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].

Додаткова

1. *Антонова О.* Проблема політичного середовища в аналізі державної політики // Проблемні питання аналізу державної політики / Уклад. В. Є. Романов. - Д.: Центр екон. освіти, 2002. - С. 13-21.
2. *Валєвський О.* Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства : монографія / О. Л. Валєвський. - К. : Вид-во НАДУ, 2007. - 316 с. - [для читання: с. 50-58].
3. *Вишняк О.* Соціокультурна динаміка політичних регіонів України. Соціологічний моніторинг: 1994 - 2006 / О. І. Вишняк. - К. : Ін-т соціол. НАНУ, 2006. - 203 с.
4. *Гавриленко І.* Соціальний розвиток : [навч. посіб.] / І. М. Гавриленко, П. В. Мельник, М. П. Недюха. - Ірпінь : Акад. ДПС України, 2001. - 484 с.
5. *Лагутін А.* Громадянське суспільство і політичний процес в Україні / А. Лагутін // Вісн. Львів. ун-ту. - 2002. - Вип. 4. - С. 352-356. - (Серія : філософські науки).

6. Соловьев А. И. Принятие государственных решений : [учеб. пособие] / А. И. Соловьев. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : КНО-РУС, 2006. - С. 316-342.

7. Структурні виміри сучасного суспільства : [навч. посіб.] / [за ред. С. Макєєва]. - К. : Ін-т соціол. НАНУ, 2006. - 372 с.

8. Anderson J. Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

9. NGOs, Civil Society and the State: Building Democracy in Transitional Societies / Andrew Clayton. - Chippenham : INTRAC, 1996. - 277 p.

Лекція 2. Соціальна структура, інституціоналізація суспільства та аналіз державної політики

Анотація змісту. В лекції розглядаються питання взаємозв'язку соціальної структури суспільства та державної політики, взаємовпливу політичної системи та державної політики; акцентується увага на структурних тисках (соціальні цінності, норми, традиції, звичаї) процесу вироблення державної політики; аналізуються моделі поведінки учасників процесу політики в умовах соціальних конфліктів.

План заняття

1. Соціальна структура суспільства і державна політика.
2. Соціальні інститути, спільноти й аналіз політики.
3. Взаємовплив соціальних цінностей, норм, традицій, звичаїв та аналізу політики.
4. Соціальні конфлікти й моделі поведінки учасників процесу політики.

Перелік проблемних питань:

- Яку роль відіграє соціальна стратифікація суспільства у формуванні державної політики?
- Яка роль соціокультурної складової процесу вироблення державної політики?
- Якими соціокультурними параметрами можна охарактеризувати учасників процесу політики?
- Що більшою мірою впливає на процес вироблення державної політики: духовний стан суспільства чи існуючі традиції в системі державного управління?

9. Вплив політичної культури суспільства на процес вироблення державної політики.

10. Поняття громадянського суспільства.

11. Цінності громадянського суспільства та їх вплив на аналіз державної політики.

12. Складники громадянського суспільства. Роль державної політики в розвитку громадянського суспільства в Україні.

13. Визначення спроможності організацій громадянського суспільства брати участь у виробленні державної політики.

14. Поняття соціального капіталу. Місце і роль соціального капіталу в процесі вироблення державної політики.

15. Групи інтересів, впливу, тиску та лобізм у виробленні політики.

16. Роль і місце аналітичних центрів мозкових центрів, "фабрик думок" у процесі вироблення державної політики.

17. Відмінності державних і недержавних виробників політики.

18. Практика діяльності українських аналітичних центрів.

19. Сучасні етнопроцеси, меншини та їх вплив на вироблення політики.

20. Поняття організаційного середовища державної політики.

21. Вплив організаційного середовища на вироблення державної політики.

22. Організація як джерело моделей поведінки учасників процесу вироблення державної політики.

23. Вплив організаційної культури на процес вироблення державної політики.

24. Типи організацій та процес вироблення державної політики.

25. Організаційна поведінка. Індивідуальна мотивація учасників процесу вироблення державної політики.

26. Корпоративізм та його вплив на вироблення державної політики.

27. Інформаційний менеджмент у виробленні державної політики.

28. Особливості управління інформацією в процесі вироблення державної політики.

29. Комунікативний план вироблення державної політики.

30. Консультаційні цінності аналізу політики.

- цілі державної політики у певній сфері;
- наявні проблеми, для вирішення яких розробляється державна політика;
- можливі способи вирішення наявних проблем.

2. Перелік основних та неосновних заінтересованих сторін

Необхідно не лише назвати групи, а й відзначити ступінь їх інтересу, важливість для процесу політики з точки зору важелів впливу на можливі варіанти вирішення/поглиблення проблеми тощо.

3. Аналіз позицій заінтересованих сторін

Необхідно виокремити спільні позиції, певні акценти, розбіжності в позиціях різних сторін. Відзначаються заінтересовані сторони, що підтримують/заперечують рішення.

4. Висновки та рекомендації за результатами консультацій

У цій частині роблять узагальнення щодо результатів аналізу позицій заінтересованих сторін, а також наводять рекомендації щодо подальшого вироблення рішень.

6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО ТЕСТУ

1. Соціальна структура суспільства і державна політика.
2. Поняття, зміст і структура середовища державної політики.
3. Взаємовплив соціальних цінностей, традицій та аналізу політики.
4. Соціальні конфлікти і моделі поведінки учасників процесу вироблення державної політики.
5. Політичне середовище державної політики. Взаємозв'язок політичної системи суспільства та державної політики.
6. Вибірчі процеси, референдуми як структурні тиски на державну політику.
7. Політичні партії як учасники процесу вироблення державної політики.
8. Роль і місце організацій громадянського суспільства у виробленні державної політики.

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Соціально-економічні умови як суб'єкт і об'єкт впливу державної політики.
- Система національної безпеки країни та її структурний тиск на процес вироблення державної політики.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 1 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистема політики / Міхаель Говлет, Магадеван Рамен ; [пер. з англ. О.Рябова]. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с.

2. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки / О. Кілієвич. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. - 510 с.

3. Основи аналізу державної політики: Опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу : <http://www.uaracsa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

4. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Основи, 1999. - 422 с.

5. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навчального модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

6. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].

Додаткова

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики : пер. з англ. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.

2. Вишняк О.І. Соціокультурна динаміка політичних регіонів України. Соціологічний моніторинг: 1994 - 2006 / О. І. Вишняк. - К. : Ін-т соціол. НАНУ, 2006. - 203 с.

3. Соловьев А. И. Принятие государственных решений : [учеб. пособие] / А. И. Соловьев. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : КНО-РУС, 2006. - 344 с. - [для читання: с. 316-342].

4. Структурні виміри сучасного суспільства : [навч. посіб.] / [за ред. С. Макеева]. - К. : Ін-т соціол. НАНУ, 2006. - 372 с.

Лекція 3. Особливості політичного аналізу політики

Анотація змісту. В лекції розглядаються поняття політичної системи, політичних інститутів, взаємовплив динаміки політичного процесу та процесу формування державної політики; з'ясується роль політичних партій, об'єднань громадян, громадсько-політичних, профспілкового рухів у процесі вироблення державної політики; особлива увага звертається на такі структурні тиски на політику, як виборчі процеси та референдум; аналізується роль і місце груп інтересів, груп тиску, лобізму в процесі політики.

План заняття

1. Політична система, політичні інститути та їх вплив на державну політику.
2. Особливості та метод політичного аналізу державної політики.
3. Роль і місце політичних партій, громадських організацій та профспілок у процесі вироблення та впровадження державної політики.
4. Виборчі процеси, референдуми як структурні тиски на політику.
5. Групи інтересів, групи тиску як складові середовища державної політики.
6. Лобізм у творенні державної політики.

Перелік проблемних питань:

- У чому специфіка політичного аналізу й аналізу політики?
- Як політичний контекст впливає на перебіг аналізу політики?
- Наскільки фінансово-політичні групи в різних політичних системах справляють реальний вплив на державну політику?
- Наскільки інститут виборів та референдуму здатен забезпечити реальну участь громадян у творенні державної політики?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Політична культура суспільства і аналіз державної політики.
- Український досвід модернізації політичної системи та його вплив на процес вироблення державної політики.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

5.1. Вимоги до оформлення аналітичної записки

Робота має бути виконана в друкованій формі на папері формату А-4. Вимоги до оформлення та представлення результатів аналітичної записки:

- обсяг - до 3-4 стор.;
- розмір шрифту - 13 кегль, міжрядковий інтервал - одинарний;
- береги - до 20 мм;
- на першому аркуші аналітичної записки зазначити: прізвище, ім'я, по батькові слухача, номер групи, форму навчання та поставити підпис;
- граничний термін подання аналітичних записок на кафедру державної політики та управління політичними процесами - в день проведення підсумкового тесту за розкладом занять відповідної групи;
- аналітична записка має бути виконана кожним слухачем індивідуально, групові роботи не розглядаються.

5.2. Структура аналітичної записки

**Національна академія державного управління
при Президентіві України
Кафедра державної політики та управління
політичними процесами**

група № _____ ф-ту _____,
200_/200_ навч. рік,

Прізвище та ініціали виконавця
_____ (підпис)

**Аналітична записка
щодо консультацій із заінтересованими сторонами в процесі
аналізу державної політики**
(навчальна дисципліна "Соціально-політичне середовище державної політики")

1. Предмет консультацій

Необхідно визначити, що є предметом консультацій:

5. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу: <http://www.center.gov.ua>

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Вправа 1

На основі аналізу нормативно-правової бази складіть перелік усіх існуючих форм дорадчо-консультативних структур при органах виконавчої влади в Україні.

Вправа 2

Складіть блок-схему процесу впливу громадської ради при центральному органі виконавчої влади на підготовку та ухвалення рішень у процесі вироблення державної політики.

Вправа 3

Зробіть оцінку регламенту однієї із існуючих громадських рад при центральному органі виконавчої влади в Україні. На основі оцінки розробіть рекомендації щодо його покращення.

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ (ІНПЗ)

Підготовка аналітичної записки щодо консультацій із заінтересованими сторонами в процесі аналізу державної політики є складовою програми навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики". Вона зорієнтована на практичне застосування слухачами знань і компетенцій, здобутих у процесі лекційних, семінарських і практичних занять, поглиблення їх вмінь та навичок з аналізу політики.

Робота може бути виконана на основі розширення, поглиблення змісту пункту другого аналітичної записки, що виконувалася в межах вивчення дисципліни "Державна політика: аналіз та механізми впровадження".

Аналітична записка є індивідуальною роботою і має продемонструвати рівень освоєння слухачем теоретичного та практичного матеріалу навчальної дисципліни "Соціально-політичне середовище державної політики". Також в роботі мають бути застосовані знання з основ аналізу державної політики.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор : учеб. пособие / Сокр. пер. с англ. А. С. Богдановского, Л. А. Галкиной. - М. : Аспект Пресс, 2002. - 537 с. - [для читання: с. 93-286].

2. Антонова О. Проблема політичного середовища в аналізі державної політики // Проблемні питання аналізу державної політики / Уклад. В. Є. Романов. - Д.: Центр екон. освіти, 2002. - С. 13-21.

3. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uaracsa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

4. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики : Пер. з англ. / Вейн Парсонс. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с.

5. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навчального модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

6. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].

Додаткова

1. Валевський О. Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства : монографія / О. Л. Валевський. - К. : Вид-во НАДУ, 2007. - 316 с.

2. Вступ до аналізу державної політики : навч. посіб. / В. Романов, О. Рудік, Т. Брус. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 238 с.

3. Говлет М. Дослідження державної політики: цикли та підсистема політики / Міхаель Говлет, Магадеван Рамен ; [пер. з англ. О. Рябова]. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с.

4. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

5. Anderson J. Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

Лекція 4. Державна політика та громадянське суспільство. Демократичні чинники в процесі вироблення державної політики

Анотація змісту. В ході лекції розглядаються поняття громадянського суспільства та вплив його цінностей на державну політику, роль державної політики в становленні та розвитку громадянського суспільства; окреслюються напрями поглиблення демократичних чинників аналізу та впровадження державної політики; акцентується увага на можливостях співпраці громадянського суспільства та органів державного управління в процесі впровадження політики, на ролі й місці "мозкових центрів", інших аналітичних інституцій у творенні державної політики; характеризуються основні складові громадянського суспільства, відмінності державних і недержавних виробників політики.

План заняття

1. Поняття громадянського суспільства та його цінностей.
2. Складники громадянського суспільства. Роль державної політики в розвитку громадянського суспільства в Україні.
3. Поняття соціального капіталу. Місце і роль соціального капіталу в процесі вироблення державної політики.
4. Організації громадянського суспільства та їх участь у процесі вироблення державної політики.
5. Державні та недержавні виробники політики.
6. Аналітичні центри та їх участь у творенні політики.

Перелік проблемних питань:

- Чи може громадянське суспільство в Україні ефективно працювати з владою?
- Який статус мають організації громадянського суспільства в процесі державної політики: учасники чи виробники?
- Наскільки українські організації громадянського суспільства спроможні впливати на вироблення державної політики?
- Що сприяє демократизації процесу вироблення державної політики?
- Альтернативність і паритетність "мозкових центрів" в аналізі політики.

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Сучасні тенденції переходу від ліберальної до соціальної демократії.

6. *Петерсон О.* Шведская система правления и политика. - М., 1998. - 208 с.

Додаткова

1. Закон України про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності // Відом. Верховної Ради України. - 2004. - № 9. - Ст. 79.

2. Закон України про звернення громадян // Відом. Верховної Ради України. - 1996. - № 47. - Ст. 256.

3. Закон України про Кабінет Міністрів України // Офіц. вісн. України. - 2007. - № 6. - Ст. 207.

4. Залучення громадян до розробки політики: інформація, консультації та участь громадськості [Електронний ресурс] / Центр сприяння інституційному розвитку держ. служби при Голов. упр. держ. служби України. - Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/ua/92.htm>. - Заголовок з екрана.

5. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

6. *Кобець Р.* Аналіз політики для потреб лобістської кампанії : навч. посіб. / Р. Кобець. - К. : [Європа ХХІ], 2007. - 302 с.

7. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

8. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Указ Президента України № 1276/2005 від 15 верес. 2005 р. // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 38. - Ст. 2363.

9. Про утворення Національної координаційної ради з питань запобігання поширенню ВІЛ-інфекції/СНІДу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2005 р. № 352 // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 20. - Ст. 1068.

Інтернет-ресурси

1. Інтерактивна інформаційно-аналітична система "Громадянське суспільство і влада": <http://www.kmu.gov.ua/ecsor/control/uk/index>

2. Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://www.icps.kiev.ua>

3. Український незалежний центр політичних досліджень: <http://www.ucipr.kiev.ua>

4. Портал "Громадський простір": <http://www.civicua.org>

3. Організаційно-правові засади створення та діяльності дорадчо-консультативних органів.

4. Функції громадських рад при центральних органах виконавчої влади.

5. Організація роботи громадської ради при центральному органі виконавчої влади.

6. Показники ефективності роботи громадської ради.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; підібрати приклади участі різноманітних дорадчо-консультативних інституцій при органах влади у виробленні державної політики (досвід урядів Канади, країн-членів ЄС, України).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / М. Пол Браун ; [пер. з англ. Л. Тарахан, М. Зарицької та ін.] - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с. - [для читання: с. 165-206].

2. Взаємодія влади і громадськості через механізм громадських рад: стан та перспективи / За ред. Г. Усатенко. - К. : Європа XXI, 2008. - 92 с.

3. Вдосконалення консультацій із зацікавленими сторонами в практиці роботи уряду України [Електронний ресурс] / Міжнар. центр перспект. дослідж. ; [А. Бега, Н. Гнидюк]. - К. : [МЦПД], 2004. - 26 с. - Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua>

4. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України № 1378 від 15 жовт. 2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрана.

5. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с. - [для читання: с. 363-386].

- Представництво інтересів і захист прав (адвокасі) як один із напрямів діяльності організацій громадянського суспільства.

- Зарубіжний досвід взаємодії влади та громадянського суспільства.

- Проблеми становлення ринку аналітичних послуг в Україні.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і перспективи (Аналіт. доп. Центру Разумкова) // Нац. безпека і оборона. - 2003. - № 10. - С. 2-27.

2. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uarcsa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

3. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

4. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики : Пер. з англ. / Вейн Парсонс. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с.

5. Патнам Р. Творення демократії / Р. Патнам. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. - 302 с.

6. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : конспект лекцій до навчального модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

7. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].

Додаткова

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Основи, 2000. - 243 с.

2. Брус Т. Аналіз державної політики як знаряддя громадянського суспільства / Т. Брус // Актуальні проблеми державного управління : Зб. наук. пр. - Д. : ДФ УАДУ, 2001. - № 2. - С. 92-99.

3. Грановский В., Дацюк С., Хариманга Т. Аналитический доклад "Современные фабрики мысли", 1999. - К.: Агентство гуманитар. технологий, 1999. - 86 с.

4. Европейская политика и практика в области сотрудничества между государством и НПО : сб. материалов / Междунар. центр некоммерческого права. - К. : Леста, 2005. - 184 с.

5. *Купрій В.* Залучення раціонально-критичного потенціалу організацій громадянського суспільства до творення державної політики // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - Вип. 2. - С. 305-311.

6. *Лагутін А.* Громадянське суспільство і політичний процес в Україні / А. Лагутін // Вісн. Львів. ун-ту. - 2002. - Вип. 4. - С. 352-356. - (Серія : філософські науки).

7. *Anderson J.* Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

Лекція 5. Організації та адміністративна поведінка. Корпоративізм як складник середовища аналізу державної політики

Анотація змісту. В ході лекції розглядаються поняття організаційного середовища державної політики; характеризуються основні типи організацій, а також висвітлюються питання впливу адміністративних функцій на процес вироблення державної політики; акцентується увага на індивідуальній мотивації учасників процесу політики, психологічних аспектах оцінки та вибору альтернатив державної політики; здійснюється огляд корпоративістського, неокорпоративістського, раціонального підходів до прийняття рішень у процесі політики.

План заняття

1. Поняття організаційного середовища. Елементи організаційного середовища. Аналіз організаційного середовища як складова аналізу політики.

2. Організації як основна сфера для прийняття рішень. Типи організацій.

3. Організаційна поведінка. Особистість та організація.

4. Індивідуальна мотивація учасників процесу політики та психологія вибору її напрямку.

5. Підходи до прийняття рішень у процесі політики.

Перелік проблемних питань:

- Як організаційне середовище впливає на вироблення державної політики?

- представники міжнародних організацій;
- представники засобів масової інформації;
- група зовнішніх спостерігачів за рольовою грою.

Кожен учасник повинен виконувати завдання в межах своєї ролі. Завдання зовнішніх спостерігачів - спостерігати за тим, що відбувається та оцінювати ефективність поведінки учасників, щоб потім презентувати свої висновки під час обговорення. Зовнішні спостерігачі не беруть безпосередньої участі у громадських слуханнях.

Тривалість рольової гри - 1,5 год.

Після рольової гри має відбутися групове обговорення результатів. Під час обговорення необхідно торкнутися питань саме методологічних аспектів проведення громадських слухань, що вдалося і що не вдалося досягти під час рольової гри, які уроки можна винести з проведеної рольової гри.

Схема проведення обговорення результатів рольової гри:

- загальне враження про рольову гру;
- чи добре пройшла рольова гра? Що було вдалим, а що менш вдалим?
- що можна було зробити по-іншому?
- підбиття підсумків.

Практичне заняття 10. Консультативний тренінг "Діяльність дорадчих рад і експертних комісій"

Мета заняття - розглянути організаційно-правові та методичні аспекти діяльності дорадчо-консультативних інституцій при органах влади.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо взаємодії органів влади та організацій громадянського суспільства в процесі вироблення державної політики;

- розвинути навички забезпечення взаємодії влади і громадськості через механізм дорадчо-консультативних органів, зокрема громадських рад.

План заняття

1. Дорадчо-консультативні органи як інструмент демократичного врядування.

2. Аналіз ситуативних прикладів діяльності дорадчих рад (Канада, Європа, Україна).

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Громадські слухання - форма участі громадськості у виробленні державної політики. Метою проведення громадських слухань є ознайомлення громадськості з позицією влади з питань державної політики та отримання від громадськості пропозицій та зауважень з цих питань у формі безпосереднього спілкування.

Типовий план проведення громадських слухань

1. Виступ представника ініціатора громадських слухань з повідомленням про тему громадських слухань, регламент проведення громадських слухань.
2. Основна доповідь з теми громадських слухань.
3. Виступи експертів.
4. Виступи учасників громадських слухань.
5. Заключне слово представника ініціатора громадських слухань з узагальненнями пропозицій та рекомендацій, що були висловлені під час громадських слухань.
6. Ухвалення підсумкового документа, в якому фіксуються рекомендації учасників громадських слухань.

Схема проведення рольової гри

Слухачі розглядають зміст процесу розробки інформаційної карти-схеми політики, а також сутність та роль громадських слухань у процесі консультації із заінтересованими сторонами в ході процесу політики. Розглядаються також успішні практики проведення громадських слухань та публічних обговорень.

Далі слухачі інформуються про зміст рольової гри та отримують завдання відповідно до певних ролей. Тема громадських слухань оголошується завчасно до дня проведення рольової гри. Приклади тем: "Якою має бути ефективна система захисту від дискримінації за ознакою статі?".

Перелік ролей:

- ведучий громадських слухань (модератор);
- представник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, що є ініціатором розробки державної політики;
- представники експертного середовища, науковці;
- представники громадських організацій, зокрема жіночих громадських організацій;
- відомий політик;

- Наскільки рішення в процесі державної політики ухвалюються раціонально?

- Наскільки управлінська культура впливає на прийняття рішень у процесі політики?

- Що мотивує основних "виробників" державної політики?

- Як влада організованих інтересів впливає на процес політики?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Організаційна культура та її вплив на прийняття рішень у процесі політики.

- Теорії мотивації.

- Роль бюрократії в процесі вироблення державної політики.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uapa-csar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

2. *Парсонс В.* Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики : Пер. з англ. / Вейн Парсонс. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с. - [для читання: с. 230-237, с. 245-253, с. 307-312].

3. *Рибкало В., Тертичка В.* Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навчального модуля / В. Рибкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

4. *Саймон Г.* Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Пер. з англ. вид. Р. Ткачук; Г. Саймон. - К. : АртЕК, 2001. - 392 с.

5. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].

Додаткова

1. *Браун П.* Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.

2. Организационное поведение : Учеб. для вузов / Под ред. Г. Р. Латфулина, О. Н. Громовой. - СПб. : Питер, 2004. - 432 с.

3. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

4. *Anderson J.* Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

Лекція 6. Принципи відкритості та прозорості у виробленні політики

Анотація змісту. Під час лекції розглядається суть та зміст принципів відкритості та прозорості у виробленні політики, визначаються їх основні складники; характеризуються стандарти вироблення політики в Європейському Союзі, поняття належного управління за участю громадян; аналізуються сучасна практика та підходи країн Європи, США, Канади до забезпечення участі громадськості в процесі вироблення та впровадження державної політики.

План заняття

1. Суть, зміст принципів і складники відкритості та прозорості.
2. Поняття належного управління за участю громадян.
3. Стандарти Європейського Союзу щодо вироблення політики.
4. Досвід країн Європи, США, Канади щодо забезпечення участі громадськості у виробленні державної політики.

Перелік проблемних питань:

- Як відкритість та прозорість впливають на якість державної політики та прийняття рішень у процесі політики?

- Як забезпечити прозорість та відкритість процесу вироблення державної політики?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Публічно-приватне партнерство у впровадженні державної політики.

- Сучасні концепції розвитку та підтримки громадянського суспільства в країнах Східної та Центральної Європи.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Додаткова

1. Державна політика: аналітичні документи, підготовлені в межах проекту "Створення груп аналізу політики та Центру інформаційних ресурсів в уряді України". - К., 2002. - 196 с.

2. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України № 1378 від 15 жовт. 2004 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Заголовок з екрана.

3. Залучення громадян до розробки політики: інформація, консультації та участь громадськості [Електронний ресурс] / Центр сприяння інституційному розвитку державної служби при Голов. упр. держ. служби України. - Режим доступу: <http://www.center.gov.ua/ua/92.htm>. - Заголовок з екрана.

4. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К.: Оптима, 2004. - 208 с.

5. *Кобець Р.* Аналіз політики для потреб лобістської кампанії : навч. посіб. / Р. Кобець. - К. : [Європа ХХІ], 2007. - 302 с.

6. *Тенфер Й.* Модерация как средство повышения эффективности работы на собраниях и заседаниях [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://www.pace.org.ua/images/cd2/11-5_moderator.doc

7. Як провести громадські слухання [Електронний ресурс] / [С. Ткаченко]. - Донецьк : ДОО КВУ, 2002. - Режим доступу: <http://www.e-archive.org.ua/bitstream/123456789/579/1/Text.pdf>

Інтернет-ресурси

1. Мережа аналітичних центрів України: <http://www.intellect.org.ua>

2. Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://www.icps.kiev.ua>

3. Український незалежний центр політичних досліджень: <http://www.ucipr.kiev.ua>

4. Портал "Громадський простір": <http://www.civicua.org>

5. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу: <http://www.center.gov.ua>

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо форм і методів консультацій з громадськістю та іншими групами інтересу, інформаційного супроводження вироблення політики;
- розвинути навички планування та проведення громадських слухань, публічних обговорень.

План заняття

1. Інформаційна карта-схема вироблення державної політики.
2. Громадські слухання, публічні обговорення як форми проведення консультацій із громадськістю в процесі вироблення державної політики: суть, планування, організаційне забезпечення, інформаційний супровід.
3. Проведення рольової гри "Громадські слухання".

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; підібрати необхідний матеріал з теми проведення громадських слухань (тема доводиться до відома слухачів завчасно).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / М. Пол Браун ; [пер. з англ. Л. Тарахан, М. Зарицької та ін.] - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с. - [для читання: с. 165-206].
2. Вдосконалення консультацій із зацікавленими сторонами в практиці роботи уряду України [Електронний ресурс] / Міжнар. центр перспект. дослідж. ; [А. Бега, Н. Гнидюк]. - К. : [МЦПД], 2004. - 26 с. - Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua>
3. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Основи, 1999. - 422 с. - [для читання: с. 363-386].
4. Романов В.Є. Вступ до аналізу державної політики : навч. посіб. / В. Романов, О. Рудік, Т. Брус. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. - 238 с. - [для читання: с. 198-215].

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р. Ткачук. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 871 с.
2. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uaracsa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.
3. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : конспект лекцій до навчального модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.
4. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90-130].
5. European governance. A white paper [Електронний ресурс] // Commission of the European Communities. Brussels, 25.7.2001, COM (2001) 428 final. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/governance/white_paper/index_en.htm. - Заголовок з екрана.

Додаткова

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.
2. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.
3. Петерсон О. Шведская система правления и политика. - М., 1998. - 208 с.
4. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.
5. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалежн. центр політ. дослідж. / Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.
6. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. / За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

Лекція 7. Інформаційний менеджмент у виробленні політики

Анотація змісту. У ході лекції з'ясовується поняття інформації, інформаційного менеджменту у виробленні політики; розглядаються принципи та особливості управління інформацією в процесі вироблення політики; аналізується практика використання форматів документів у державній політиці, особливості документування в державній політиці.

План заняття

1. Поняття інформації, даних та інформаційного менеджменту в процесі вироблення державної політики.
2. Інформаційний аудит, офіційні й неофіційні джерела інформації, формати документів у державній політиці.
3. Особливості управління інформацією в процесі вироблення державної політики.
4. Комунікативний план вироблення і впровадження державної політики.

Перелік проблемних питань:

- Яку роль відіграє інформація в процесі вироблення державної політики?
 - Чи впливає свобода інформації на ефективність державної політики?
 - Що являє собою інформаційний аудит?
- Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:**
- Сутність та ієрархія відкритості інформації.
 - Державні інформаційні послуги.
 - Комунікаційний простір та його організація в процесі політики.
 - Комунікаційний процес та його особливості в державних організаціях.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.

КОНСУЛЬТАЦІЙНІ РАДИ В КАНАДІ

Консультаційні ради дають рекомендації відповідному міністрові й часто складаються з людей, що представляють заінтересовані групи. Канадська консультаційна рада з питань становища жінок (ККРСЖ), крім власної доповіді, публікує дослідження, що стосуються жіночих проблем, і рекомендації, котрі, як сподівається ККРСЖ, відповідний міністр подасть на розгляд кабінету для подальшого впровадження в життя. Інші приклади: Національна рада з питань добробуту та Уповноважений з питань офіційних мов. Приклад на провінційному рівні (в провінції Альберта): Провінційна консультаційна рада старійшин. Їхні різні нерегулярні доповіді часто фігурують здебільшого як засоби спонукання уряду до дії. Тоді консультаційні ради можуть відігравати роль груп тиску навіть у межах урядових структур.

Інші відомі організації, що консультують уряди: Економічна рада Канади, Наукова рада Канади та Економічна рада Онтаріо. Упродовж останніх років кожний річний огляд Економічної ради Канади (ЕРК) мав окрему назву, наприклад *Legacies* (1989). ЕРК публікує документи на різні теми в *Discussion Paper*, *Working Papers*, *Technical Report*, а також у *Council Reports*, *Research Studies*, *Conference Proceedings*. Враховуючи, зокрема, рекомендації, якими супроводжується багато доповідей, публікації можна вивчати з метою визначення, чи впливають вони на поточну і майбутню урядову політику. Подібні документи публікуються під егідою Наукової ради та Економічної ради Онтаріо, а також багатьох федеральних і провінційних королівських корпорацій.

(Джерело інформації: Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - С. 403).

Практичне заняття 9. Рольова гра "Громадські слухання та побудова інформаційної карти-схеми вироблення політики"

Мета заняття - розглянути методику проведення громадських слухань як однієї із форм проведення консультацій із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики, побудови інформаційної карти-схеми вироблення політики.

жителями цих районів м. Луганська договори, в яких 10 пунктів були дискримінаційними, оскільки вони суперечили законодавству про права споживачів й були направлені проти мешканців будинків. Тарифи на обслуговування, що були передбачені договорами, було завищено в середньому в 3 рази по всіх 13 послугах. Якість, кількість і обсяг послуг при цьому залишалися без змін. Жителі районів потерпали від незаконної діяльності обраного виконавця державного замовлення. Обурена свавіллям приватного підприємства Луганська обласна громадська правозахисна жіноча організація "Чайка" уважно вивчила зразок договору про надання послуг, виявила, що фірма, з якою укладено угоду, юридично зареєстрована як філія київського підприємства, а тому не має права укладати такого роду договори із органами державної влади, а також фірму було обрано міськвиконкомом без проведення тендеру, як того вимагає чинне законодавство. Крім того, приватна компанія не мала офісу за адресою, яку вона зазначала в договорах, і, відповідно, споживачі не могли звернутись в офіс підприємства у разі виникнення запитань або претензій. З ініціативи "Чайки" за підтримки проекту "Гідна Україна" в рамках Порогової програми Корпорації "Виклики тисячоліття" в ЗМІ було розпочато інформаційну кампанію, метою якої було надати мешканцям двох районів Луганська роз'яснення щодо загроз, які містять договори на надання житлово-комунальних послуг. Також організація провела консультації з експертами за участю представників міської влади щодо законності договорів та методу відбору постачальника послуг. Проведено серію круглих столів з обговорення проблеми за участю громадськості та медіа. Завдяки унікальному підходу, який застосувала організація "Чайка", продемонструвавши місцевій владі своє прагнення до взаємного порозуміння, незаконний договір із приватним підприємством міськвиконком скасував. Після чого дискримінаційні договори фірми з мешканцями Луганська були визнані недійсними. Міськвиконком скористався порадами фахівців щодо змісту договорів з надання житлово-комунальних послуг й запровадив конкурс для потенційних виконавців послуг.

Завдяки активній участі громадськості місто стало дотримуватися чинного законодавства при визначенні виконавців послуг. Організація добилася того, що споживачі житлово-комунальних послуг існують у кращому правовому полі.

(Джерело інформації: http://www.pace.org.ua/images/stories/10_chaika_luhansk_ukr.pdf)

2. Гонціаж Я., Гнидюк Н. Свобода інформації та виконавча гілка влади: Правові норми. Інституції. Процедури. - К. : Міленіум, 2002. - 240 с.

3. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uara-csar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

4. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

5. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с.

Додаткова

1. Готвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

2. Колбеч Г. Політика: Основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О. Дем'янчука. - К.: Видавн. дім "КМ Академія", 2004. - 127 с.

3. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

4. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

Лекція 8. Принципи і технології співробітництва у виробленні державної політики

Анотація змісту. Під час лекції з'ясовуються зміст та характер впливу громадськості на відкритість процесу вироблення та впровадження державної політики; аналізуються організаційно-правові засади співробітництва влади та громадськості у виробленні державної політики, практика реалізації громадянами права на участь в управлінні державними справами; визначаються складники механізму співробітництва в процесі політики.

План заняття

1. Співробітництво в процесі державної політики: зміст та принципи.

2. Діалогові форми, моделі взаємодії влади та громадськості в процесі політики.

3. Становлення та розвиток правової бази співробітництва влади та громадськості в процесі державної політики.

4. Вплив громадськості на відкритість процесу розроблення і впровадження державної політики.

Перелік проблемних питань:

- Наскільки громадськість може впливати на державну політику?

- Що визначає співпрацю в процесі політики?

- Які шляхи вдосконалення нормативно-правової бази участі громадян в управлінні державними справами?

- У чому проявляється взаємозв'язок громадської думки та державної політики?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Законодавча база діяльності об'єднань громадян.

- Роль соціологічних досліджень у процесі вироблення й упровадження державної політики.

- Європейська практика правового регулювання діяльності асоціацій громадян.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.

2. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / Валерій Володимирович Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uaparasar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

3. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

4. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

5. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

лученням експертів. Була розроблена та використана система з 95 індикаторами для оцінки ефективності програми. Отриманню інформації сприяли депутати Одеської міської ради, які надіслали запити до Управління економіки та інвестиційної політики та КРУ, на які державою покладено обов'язок відслідковувати використання коштів, що були виділені на програми.

Під час моніторингу громадські спостерігачі виявили, що в програму не закладені жодні критерії оцінки ефективності програми та доцільного використання бюджетних коштів. Таке порушення сприяє корупційним діям певних чиновників. Згідно з результатами моніторингу ефективність реалізації молодіжної політики з підвищення рівня участі молоді у вирішенні проблем територіальної громади становила лише 33% від запланованої в Концепції розвитку участі молоді.

Також аналіз роботи міського управління молодіжної та сімейної політики показав, що управління неналежним чином виконує рішення міського голови щодо залучення молоді до процесу вироблення рішень міськрадою. Крім того, створена спеціальна комісія міськради, яка повинна відстежувати виконання цього рішення, не працює. І це, у першу чергу, є питанням виконавчої дисципліни місцевої влади.

Унаслідок проведеного моніторингу організація провела громадські обговорення та виступила з ініціативою внесення змін до обох програм. Успішно розробила та запропонувала міській владі обґрунтовані правки до Програми розвитку освіти м. Одеси, які були ухвалені міськрадою в грудні 2007 р.

У результаті прийнятих рішень 15 членів молодіжної ради, які представляють 300 тисяч молодих регіону, отримали можливість долучитись до засідань міськради й тим самим брати участь у виробленні молодіжної та сімейної політики на місцевому рівні.

(Джерело інформації: http://www.pace.org.ua/images/stories/15_nashi_deti_ukr.pdf)

ЛУГАНСЬКА ГРОМАДА СПРИЯЛА БІЛЬШ ЧЕСНОМУ РЕФОРМУВАННЮ ЖКГ

У 2006 р. Луганський міськвиконком без конкурсу уклав з приватним підприємством "П.Дуссман - Україна" договір на надання послуг з обслуговування будинків і прибудинкових територій у двох районах міста. У свою чергу, компанія почала укладати з

Интернет-ресурси

1. Мережа аналітичних центрів України: <http://www.intellect.org.ua>
2. Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://www.icps.kiev.ua>
3. Український незалежний центр політичних досліджень: www.ucipr.kiev.ua
4. Портал "Громадський простір": <http://www.civicua.org>
5. Центр підтримки адвокатів: <http://www.sci-ukraine.org/?-page=439&lang=1>

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Приклад успішної історії проведення кампанії адвокатів на місцевому рівні.

ОДЕСЬКА НУО ДОПОМОГЛА МОЛОДІ ДОЛУЧИТИСЬ ДО ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОЇ ПОЛІТИКИ

Молодіжна політика в Одесі існує лише на папері - затвержені програми розвитку молоді та освіти не виконуються повною мірою та не звітують перед громадськістю. Відкритий доступ до цієї інформації часто є обмеженим, оскільки навіть на веб-сайті держадміністрації розміщуються програми в скороченому вигляді. Це створює сприятливі умови для перерозподілу державних коштів на власний розсуд чиновників та нехтування долею перспективної молоді через невиконання цих програм.

В Одесі активна молодь не мала можливості брати участь у діяльності міської ради та формуванні місцевої політики. За результатами опитування у прямому ефірі на міському телебаченні 91% одеситів висловив негативну оцінку того, як міська влада співпрацює з молоддю.

Опікуючись важливістю виховання активної життєвої позиції у молодих людей міста, громадська організація "Наші діти" за сприяння проекту "Гідна Україна" вирішила провести моніторинг виконання двох міських програм, що стосуються розвитку молоді. Найбільше цікавили результативність тих програм та цільове використання майже 15 млн грн бюджетних коштів, виділених на виконання програм. Моніторинг відбувався за участю громадських експертів, молодіжних лідерів, депутатів міської ради із за-

6. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с.

Додаткова

1. *Волес В., Волес Г.* Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р. Ткачук. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 871 с.

2. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

3. *Кен М.* Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д.: ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

4. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. / Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.

5. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. / За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

6. European governance. A white paper [Електронний ресурс] // Commission of the European Communities. Brussels, 25.7.2001, COM (2001) 428 final. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/governance/white_paper/index_en.htm. - Заголовок з екрана.

Лекція 9. Консультаційні цінності аналізу державної політики

Анотація змісту. Під час лекції розглядаються поняття і зміст консультаційних цінностей аналізу політики; з'ясовується необхідність та обґрунтовується потреба проведення консультування із заінтересованими сторонами в аналізі політики; аналізуються різноманітні форми та методи проведення консультацій.

План заняття

1. Поняття та зміст консультаційних цінностей аналізу політики.

2. Консультації як складова вироблення державної політики.
3. Організація роботи із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики.
4. Форми та методи проведення консультацій.

Перелік проблемних питань:

- Чому важливо проводити консультації із заінтересованими сторонами?

- Чи впливають консультації на якість державної політики?

Перелік питань для самостійного вивчення слухачами:

- Практика проведення консультацій з громадськістю під час вироблення політики в Європейському Союзі.

- Вітчизняний досвід організації та проведення консультацій у процесі вироблення державної політики.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи аналізу державної політики: Опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uapa-csa.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

2. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

3. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

4. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

5. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с.

Додаткова

1. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі / Пер. з англ. Р. Ткачук. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 871 с.

2. Закон України про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності // Відом. Верховної Ради України. - 2004. - № 9. - Ст. 79.

необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; підібрати інформаційний матеріал про досвід проведення різними громадськими організаціями, громадсько-політичними рухами кампаній представництва інтересів і захисту прав; також необхідно пригадати сутність методології брейн-стормінгу.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

2. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с.

3. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с.

Додаткова

1. Адвокасі кампанії як інструмент протидії проявам корупції: матеріали тренінгу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.pace.org.ua/content/category/4/51/53/lang.uk/>. - Заголовок з екрана.

2. Говгуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

3. Кен М. Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д. : ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

4. Купрій В. Залучення раціонально-критичного потенціалу організацій громадянського суспільства до творення державної політики // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князєва. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - Вип. 2. - С. 305-311.

5. Тенфер Й. Модерація як средство підвищення ефективності роботи на собраниях и заседаниях [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.pace.org.ua/images/cd2/11-5_moderator.doc

6. Учебник по адвокати: Практический гид по развитию навыков действия для осуществления общественных перемен [Электронный ресурс]. - Режим доступу: <http://credo.md/arhiva/documente/UcebnicAdvocacyRu.pdf>

Контрольні питання

1. Яку роль відіграє співробітництво в процесі вироблення політики? В чому воно проявляється?
2. Назвіть основні складники механізму співробітництва між учасниками процесу політики.
3. З чого складається розширений порядок людської співпраці?

Практичне заняття 8. Брейн-стормінг "Вплив громадськості на відкритість процесу вироблення державної політики в Україні"

Мета заняття - з'ясувати форми та методи впливу громадськості на різних етапах вироблення державної політики в Україні, сутність представництва інтересів і захисту прав (адвокасі), проаналізувати практику впливу громадськості на вироблення державної політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо впливу громадськості на процес політики;
- розвинути навички налагодження ефективної взаємодії з різними учасниками процесу прийняття рішень в межах вироблення державної політики, планування адвокасі кампаній.

План заняття

1. Кампанії з представництва інтересів та захисту прав (адвокасі кампанії).
2. Аналіз прикладів проведення кампаній з представництва інтересів та захисту прав, кращих практик залучення громадськості до підготовки та прийняття рішень органів влади в процесі політики.
3. Проведення брейн-стормінгу "Як забезпечити реальний вплив громадськості на вироблення державної політики в Україні?".

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття

3. Закон України про звернення громадян // Відом. Верховної Ради України. - 1996. - № 47. - Ст. 256.

4. Закон України про Кабінет Міністрів України // Офіц. вісн. України. - 2007. - № 6. - С. 7. - Ст. 207.

5. Закон України про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні // Відом. Верховної Ради України. - 1993. - № 16. - Ст. 167.

6. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

7. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

8. Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади: Указ Президента України № 683/2002 від 1 серп. 2002 р. // Уряд. кур'єр. - 2002. - 2 серп. - С. 4.

9. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Указ Президента України № 854/2004 від 31 лип. 2004 р. // Уряд. кур'єр. - 2004. - 5 серп. - С. 2.

10. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Указ Президента України № 1276/2005 від 15 верес. 2005 р. // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 38. - Ст. 2363.

11. Про утворення Національної координаційної ради з питань запобігання поширенню ВІЛ-інфекції/СНІДу : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2005 р. № 352 // Офіц. вісн. України. - 2005. - № 20. - Ст. 1068.

12. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалежн. центр політ. дослідж. / Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.

13. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалежн. центр політ. дослідж. / За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1. Політичний процес та державна політика

Мета заняття - визначити особливості політичного процесу та процесу державної політики; з'ясувати роль груп інтересів, груп тиску в процесі політики; ознайомитися з особливостями та методами політичного аналізу державної політики, з організацією роботи із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо особливостей політичного аналізу державної політики;
- виробити вміння аналізувати політичне середовище державної політики, проводити роботу із заінтересованими сторонами в процесі політики.

План заняття

1. Політична система суспільства та державна політика. Державна політика як частина політичного процесу.
2. Складові політичного середовища державної політики.
3. Методи політичного аналізу державної політики.
4. Групи інтересів, групи тиску в процесі вироблення державної політики. Організація роботи із заінтересованими сторонами.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати лекцію "Особливості політичного аналізу політики", ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче, а також проаналізувати відповідні Інтернет-ресурси. Під час підготовки необхідно звернути особливу увагу на взаємозв'язок динаміки політичного процесу та державної політики, на внесок моделі "чорної скриньки" Істона у розвиток аналізу публічної політики, моделі

2. Закон України про наукову та науково-технічну експертизу [Текст] [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

3. Про затвердження Порядку сприяння проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади [Текст] : постанова Кабінету Міністрів України від 5 листоп. 2008 р. № 976 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

4. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалеж. центр політ. дослідж.; Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.

5. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалеж. центр політ. дослідж.; За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Завдання 1

Проаналізуйте постанову Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 "Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади" та на її основі розробіть алгоритм проведення оцінки ефективності прийняття рішень органами виконавчої влади.

Завдання 2

Проаналізуйте постанову Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 976 "Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади" та на її основі розробіть алгоритм дій органу виконавчої влади щодо сприяння проведенню громадської експертизи своєї діяльності.

Завдання 3

Проаналізуйте положення Закону України "Про наукову та науково-технічну експертизу".

Розробіть завдання на проведення експертизи проекту загальнодержавної програми (конкретизується на основі офіційно оприлюднених проектів таких програм на день проведення заняття).

3. Концепція "розширеного порядку людської співпраці" Ф.Хаєка.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче. Особливу увагу необхідно звернути на сутність концепції австрійського економіста, лауреата Нобелівської премії з економіки Ф.Хаєка "Розширений порядок людської співпраці" та її головні складові - етнічно-ціннісні основи, структурованої системи "порядків". Користуючись відкритими джерелами інформації, також необхідно ознайомитися з позитивною вітчизняною практикою налагодження співпраці між органами влади та іншими заінтересованими групами в процесі вироблення державної політики, окремих рішень в межах процесу політики.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uara-csar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

2. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

3. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

4. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

5. Фридрих фон Хайек. Пагубная самонадеянность. - М. : Новости, 1992. - 304 с.

Додаткова

1. Вольчик В.В. Курс лекцій по інституціональній економіці [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ie.boom.ru/Lecture2.htm>

політичної системи Алмонда у розробку моделей процесу здійснення державної політики, на зміст та характер впливу різноманітних груп спеціальних інтересів на державну політику, застосування різноманітних способів і методів роботи із стейкхолдерами та заінтересованими сторонами в процесі розробки державної політики.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор : учеб. пособие / Сокр. пер. с англ. А. С. Богдановского, Л. А. Галкиной. - М. : Аспект Пресс, 2002. - 537 с. - [для читання: с. 93-286].

2. Антонова О. Проблема політичного середовища в аналізі державної політики // Проблемні питання аналізу державної політики / Уклад. В. Є. Романов. - Д. : Центр екон. освіти, 2002. - С. 13-21.

3. Браун П. Посібник з аналізу державної політики: Пер. з англ. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с. - [для читання: с. 6-36].

4. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. - Л.: Кальварія, 2004. - 264 с. - [для читання: с. 60-93].

5. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. - 510 с. - [для читання: с. 135-136].

6. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К.: Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с. - [для читання: с. 34-44].

7. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : Конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с. - [для читання: с. 8-13].

8. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 91-130].

Додаткова

1. Говвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

2. Дегтярев А. Принятие политических решений : учеб. пособие. - М. : КДУ, 2004. - 416 с.

3. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гуменюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

4. *Кен М.* Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д.: ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

5. *Колбеч Г.* Політика: Основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О. Дем'янчука. - К.: Видавн. дім "КМ Академія", 2004. - 127 с.

6. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичних завдань:

Завдання 1

Проведіть контент-аналіз повідомлень у засобах масової інформації та на його основі запропонуйте перелік заінтересованих сторін (назви конкретних інституцій, установ, організацій і т.ін.) щодо питання встановлення безвізового режиму з країнами Європейського Союзу. Окресліть очікування кожної із визначених сторін.

Завдання 2

Методом "мозкового штурму" визначте позитивні та негативні сторони лобізму з боку українських фінансово-промислових груп у процесі вироблення державної політики. (Завдання виконується в малих групах.)

Завдання 3

Проаналізуйте офіційні матеріали з питань адміністративно-територіальної реформи в Україні та підготуйте перелік питань, відповідь на які необхідно, на Вашу думку, отримати в ході проведення консультацій із заінтересованими сторонами.

Контрольні питання

1. Як проявляється вплив політичних чинників на процес вироблення державної політики?
2. Опишіть структуру політичного середовища державної політики.
3. Як Ви розумієте поняття "групи інтересів", "стейкхолдери", "заінтересовані сторони"?

Завдання 2

Розробіть сценарій проведення консультацій із заінтересованими сторонами на тему "Як покращити якість надання первинної медичної допомоги в сільській місцевості?".

При розробці сценарію складіть список заінтересованих сторін, оберіть форму проведення консультацій.

Завдання 3

Розробіть комунікативний план вироблення державної політики в одній із сфер. При розробці плану дотримуйтеся форми, що визначена Регламентом Кабінету Міністрів України.

Контрольні питання

1. Яку роль відіграють консультації у процесі вироблення політики?
2. Що визначає ефективність консультацій у процесі вироблення державної політики?
3. Які існують основні форми проведення консультацій у процесі вироблення державної політики?
4. Наскільки нормативно-правова база сприяє розвитку процедури публічних консультацій у процесі вироблення державної політики в Україні?

Практичне заняття 7. Технології співробітництва у виробленні державної політики

Мета заняття - з'ясувати засади співробітництва між різними заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики; ознайомитися з основними технологіями співробітництва в процесі політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо принципів співробітництва у виробленні державної політики;
- виробити вміння застосовувати технології співробітництва між учасниками процесу вироблення державної політики.

План заняття

1. Поняття та принципи співробітництва в процесі вироблення державної політики.
2. Механізми співробітництва в процесі вироблення державної політики.

тичка. - Режим доступу: <http://www.uapa-csar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

2. Пал Л. Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

3. Посібник з участі громадськості. Проект "Голос громадськості" / Міжнар. центр перспект. дослідж. - К., 2002. - 150 с.

4. Ребкало В., Тертичка В. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : конспект лекцій до навч. модуля / В. Ребкало, В. Тертичка. - К. : Вид-во УАДУ, 2002. - 80 с.

Додаткова

1. Засади публічної політики для громадських організацій. Практичні рекомендації щодо організації робіт / В. М. Гнат, О. В. Гумєнюк, В. Т. Нанівська, В. А. Нікітін, М. В. Сунгуровський; За ред. В. Т. Нанівської. - К. : Оптима, 2004. - 208 с.

2. Участь громадян у прийнятті державних рішень: Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері інформації, комунікацій влади та громадськості / Департамент комунікацій влади та громадськості Секретаріату Кабінету Міністрів України; Укр. незалежн. центр політ. дослідж.; Н. В. Окша (упоряд.). - К., 2006. - 172 с.

3. Участь громадян у прийнятті державних рішень. Партнерська взаємодія влади і громадських інститутів в Україні: загальна методологія запровадження, міжнародний досвід / Укр. незалежн. центр політ. дослідж.; За заг. ред. І. Попова. - К., 2006. - 32 с.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Завдання 1

Проаналізуйте різні форми проведення консультацій у процесі вироблення державної політики з точки зору їх переваг і слабких сторін. Заповніть відповідну таблицю:

Форма	Переваги	Слабкі сторони
Письмові консультації		
Фокус-групи		
Експертне опитування		
Анкетування		
Громадські слухання		
Семінари/експертні конференції		
Інші (зазначте, які саме)		

4. У чому полягає особливість політичного аналізу державної політики?

5. Які існують основні методи політичного аналізу державної політики?

Практичне заняття 2. Організаційне середовище державної політики

Мета заняття - з'ясувати суть та основні характеристики організаційного середовища державної політики; визначити вплив організаційної поведінки, індивідуальної мотивації учасників на процес політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо організаційного середовища державної політики;

- виробити вміння аналізувати організаційне середовище державної політики.

План заняття

1. Основні характеристики організаційного середовища державної політики.

2. Поняття та види організацій. Типологія організацій.

3. Організаційні чинники впливу на прийняття рішень у процесі політики.

4. Корпоративізм та його вплив на результати та наслідки державної політики.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати лекцію "Організації та адміністративна поведінка. Корпоративізм як складник середовища аналізу державної політики", ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче, а також проаналізувати відповідні Інтернет-ресурси. Під час підготовки необхідно звернути особливу увагу на роль мотивації осіб, що приймають рішення в процесі політики, на взаємозв'язок адміністративної поведінки та процесу вироблення державної політики.

Необхідно також проаналізувати існуючі підходи до прийняття рішень, зосередивши увагу на корпоративізмі, неокорпоративізмі та їх ролі в процесі вироблення державної політики.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. *Кілієвич О.* Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2003. - 510 с. - [для читання : с. 135-136].

2. *Парсонс В.* Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с. - [для читання : с. 223-242, с. 244-253].

3. *Саймон Г.* Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції / Пер. з англ. вид. Р. Ткачук. - К.: АртЕК, 2001. - 392 с.

4. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання : с. 91-130].

Додаткова

1. *Готвуд Б., Ган Л.* Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

2. *Колбеч Г.* Політика: Основні концепції в суспільних науках / Пер. з англ. О. Дем'янчука. - К. : Видавн. дім "КМ Академія", 2004. - 127 с.

3. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

Контрольні питання

1. Охарактеризуйте організаційне середовище державної політики. Які його складові?

2. У чому полягає вплив організації на поведінку осіб, що ухвалюють рішення в процесі політики?

3. У чому суть організаційної поведінки?

4. У чому особливість корпоративістських підходів до прийняття рішень у процесі політики?

5. Обґрунтуйте виокремлення "корпоративістського стилю" вироблення державної політики.

Практичне заняття 6. Методика і форми проведення консультацій

Мета заняття - з'ясувати консультаційні цінності аналізу державної політики; ознайомитися з основними методиками та формами проведення консультацій із заінтересованими сторонами в процесі вироблення державної політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо консультаційних цінностей державної політики;

- виробити вміння планувати та організаційно забезпечувати консультації при проведенні аналізу державної політики.

План заняття

1. Поняття та зміст консультаційних цінностей аналізу політики.

2. Організаційно-правові засади проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики в Україні.

3. Форми проведення консультацій із заінтересованими сторонами.

4. Основні процедури підготовки та проведення консультацій.

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче. Особливу увагу необхідно звернути на вплив консультацій з громадськістю на підвищення ефективності процесу вироблення державної політики, на використання різноманітних форм проведення консультацій.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тер-

політики // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - Вип. 2. - С. 305-311.

6. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і перспективи (Аналіт. доп. Центру Разумкова) // Нац. безпека і оборона. - 2003. - № 10. - С. 2-27.

Інтернет-ресурси

1. Мережа аналітичних центрів України: <http://www.intellect.org.ua>

2. Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://www.icps.kiev.ua>

3. База даних аналітичних центрів: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_think_tanks

4. Український незалежний центр політичних досліджень: <http://www.ucipr.kiev.ua>

5. Центр Разумкова: <http://www.razumkov.org.ua>

6. Centre for Policy Studies: <http://www.cps.org.uk>

7. The Brookings Institution: <http://www.brookings.edu>

8. The RAND Corporation: <http://www.rand.org>

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Завдання 1

Проаналізуйте досвід одного із недержавних аналітичних центрів та підготуйте коротку презентацію (7-10 хв) про його діяльність за такою схемою: назва, місія, з якого часу існує, головні напрями досліджень, основні продукти, послуги, успішні історії з практики діяльності.

Завдання 2

Проаналізуйте досвід діяльності Національного інституту стратегічних досліджень та вітчизняних недержавних аналітичних центрів. У чому схожість та відмінність між ними?

Контрольні питання

1. Яку роль відіграють недержавні аналітичні центри в процесі вироблення державної політики?
2. Які типи мозкових центрів Ви знаєте?
3. Обґрунтуйте альтернативність та паритетність мозкових центрів в аналізі політики.

Практичне заняття 3. Брейн-стормінг "Неурядові організації, державні інституції, академічні, навчальні заклади в аналізі політики"

Мета заняття - з'ясувати роль організацій громадянського суспільства, державних інституцій, академічних і навчальних закладів в аналізі політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо ролі різноманітних організацій громадянського суспільства, державних і недержавних аналітичних, дослідницьких інституцій в аналізі політики;

- виробити вміння організовувати роботу з недержавними аналітичними інституціями в процесі вироблення державної політики.

План заняття

1. Методологія брейн-стормінгу.
2. Аналіз державного і недержавного секторів аналізу політики на основі ситуаційних прикладів різних країн.
3. Проведення брейн-стормінгу.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; підібрати інформаційний матеріал про досвід роботи різноманітних організацій громадянського суспільства, державних і недержавних аналітичних інституцій у сфері аналізу політики; з використанням різноманітних Інтернет-ресурсів підготувати повідомлення про державний та недержавний сектори аналізу політики США, Канади, України, однієї із країн ЄС.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с. - [для читання : с. 109-146].

2. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с. - [для читання: с. 60-70].

3. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К.: Видавн. дім "Києво-Могилян. академія", 2006. - 520 с. - [для читання: с. 334-342, с. 361-365].

Додаткова

1. Готвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

2. Государственная политика и управление: Учебник: В 2 ч. - Ч. 1. Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред. Л. В. Сморгунова. - М. : РОССПЭН, 2006. - 384 с. - [для читання : с. 79-107].

3. Кен М. Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д. : ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

4. Купрій В. Залучення раціонально-критичного потенціалу організацій громадянського суспільства до творення державної політики // Зб. наук. пр. НАДУ / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - Вип. 2. - С. 305-311.

5. Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і перспективи (Аналіт. доп. Центру Разумкова) // Нац. безпека і оборона. - 2003. - № 10. - С. 2-27.

Інтернет-ресурси

1. Асоціація агенцій регіонального розвитку: <http://www.narda.org.ua>

2. Інститут громадянського суспільства: <http://www.ics.org.ua>

3. Мережа аналітичних центрів України: <http://www.intellect.org.ua>

4. Міжнародний центр перспективних досліджень: <http://www.icps.kiev.ua>

5. Національний інститут стратегічних досліджень: <http://www.niss.gov.ua>

6. Український незалежний центр політичних досліджень: <http://www.ucipr.kiev.ua>

7. Центр Разумкова: www.razumkov.org.ua

8. Центр підтримки адвокати: <http://www.sci-ukraine.org/?page=439&lang=1>

Регламент проведення заняття: 2 год - на денній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; використовуючи Інтернет-ресурси, ознайомитися із досвідом провідних зарубіжних та вітчизняних недержавних аналітичних центрів (наприклад RAND Corporation (США), Centre for Policy Studies (Великобританія), Центр Разумкова тощо) та підготувати інформаційне повідомлення про один із таких центрів на власний вибір.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пал Л. Аналіз державної політики / Пер. з англ. І. Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с. - [для читання : с. 109-146].

2. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики / Пер. з англ. О. Рябова. - Л. : Кальварія, 2004. - 264 с. - [для читання: с. 60-70].

3. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики: Пер. з англ. - К.: Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с. - [для читання: с. 334-342, с. 361-365].

Додаткова

1. Готвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу / Пер. з англ. А. Олійник; Наук. ред. пер. В. Тертичка. - К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2004. - 396 с.

2. Государственная политика и управление: Учебник: В 2 ч. - Ч. 1. Концепции и проблемы государственной политики и управления / Под ред. Л. В. Сморгунова. - М. : РОССПЭН, 2006. - 384 с. - [для читання: с. 79-107].

3. Дискосон П. "Фабрики мысли". - М. : Прогресс, 1976. - 346 с.

4. Кен М. Гравці: Інституціональні та не інституціональні актори в політичному процесі // Зб. пер. ст. та матеріалів з аналізу держ. політики. - Д.: ДФ УАДУ, 2001. - С. 142-151.

5. Купрій В. Залучення раціонально-критичного потенціалу організацій громадянського суспільства до творення державної

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Ділова гра - метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації. Елементи ділової гри: розподіл за ролями, змагання, особливі правила і т. ін.

Ділова гра застосовується як метод активного навчання слухачів з метою вироблення в них навиків прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.

У ході ділової гри моделюється засідання Урядового комітету з питань гуманітарної та соціальної політики з розгляду концепції державної етнонаціональної політики. Кожен учасник засідання знайомиться з відповідними інформаційними матеріалами та умовами гри з урахуванням своєї ролі та інтересів, які він представляє. Кожен учасник виконує роль представника того чи іншого центрального органу виконавчої влади.

На етапі аналізу проведення ділової гри слухачі дають оцінку ходу гри з точки зору організаційної поведінки та мотивації учасників.

Практичне заняття 5. Недержавні аналітичні центри як учасники процесу вироблення державної політики

Мета заняття - з'ясувати роль недержавних аналітичних центрів у сучасній практиці вироблення державної політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо участі недержавних інституцій у процесі вироблення державної політики;
- виробити вміння розробляти стратегію взаємодії державних та недержавних учасників процесу вироблення державної політики.

План заняття

1. Відмінності державних та недержавних виробників політик.
2. Етапи розвитку недержавних аналітичних інституцій (мозкових центрів, "фабрик думок" тощо).
3. Досвід діяльності недержавних аналітичних інституцій у різних країнах світу.
4. Проблеми становлення ринку аналітичних послуг в Україні.

Методичні та дидактичні матеріали для виконання практичного завдання:

Методика брейн-стормінгу

Брейн-стормінг* (brainstorming) - метод групового висування альтернативних напрямів вирішення завдань; використовується, коли необхідно запропонувати якомога більше варіантів вирішення проблеми, відповідей на запитання.

Брейн-стормінг (БС) - лише перший крок у вирішенні завдання, він не передбачає дискусій.

Послідовність кроків і правила проведення брейн-стормінгу:

1) завчасно визначається тема БС. Краще тему формулювати у вигляді запитання, наприклад: "як збільшити зайнятість населення в сільській місцевості?", "як покращити якість надання житлово-комунальних послуг?" тощо. Тема БС має бути написана на окремому аркуші паперу, який розміщується так, щоб могли бачити учасники;

2) необхідно приготувати підручні матеріали: дошку для записів, папір, маркери, фломастери, диктофон тощо;

3) обговорення актуальності теми БС, чим викликана така постановка питання, наскільки це питання хвилює учасників БС;

4) обрання секретаря для фіксації усіх думок, обрання ведучого;

5) правила першого етапу БС:

- мета БС - зібрати якомога більше пропозицій;
- кожен може вільно висловлювати пропозиції;
- приймаються будь-які пропозиції, у тому числі й фантастичні;
- усі пропозиції схвалюються ведучим та учасниками;
- не дозволяється критикувати та коментувати пропозиції;
- можна розвивати попередні ідеї;
- учасники висловлюються по черзі;
- ведучий і секретар також мають право висувати пропозиції;
- ведучий може попросити уточнити формулювання пропозиції для того, щоб записати в більш простій та короткій формі;

6) ведучий повторює питання, просить вносити пропозиції та слідкує за дотриманням правил;

7) секретар фіксує усі пропозиції учасників;

8) на другому етапі проводиться обговорення висунутих пропозицій, відбувається типологізація пропозицій, їх класифікація;

*Варіанти використання в літературі та на практиці: мозкова атака, мозковий штурм.

9) визначення тих пропозицій, які рекомендується взяти до уваги та використовувати в подальшій роботі.

Схема проведення брейн-стормінгу

Заняття проводиться в кілька етапів. На першому - проводиться групова дискусія щодо тематики заняття, а саме: з'ясовується роль організацій громадянського суспільства, державних і недержавних аналітичних, дослідницьких інституцій в аналізі державної політики. Заслуховуються інформаційні повідомлення про існуючий досвід та практику в різних країнах.

На другому етапі заняття в ході дискусії формулюється питання для БС.

На третьому етапі власне проводиться БС.

Практичне заняття 4. Ділова гра "Організаційна поведінка й індивідуальна мотивація у виробленні політики"

Мета заняття - з'ясувати, яким чином організаційне середовище впливає на процес політики, проаналізувати особливості впливу організаційної поведінки та індивідуальної мотивації на окремих етапах вироблення державної політики.

Завдання заняття:

- засвоїти теоретичний матеріал щодо організаційного середовища державної політики;

- виробити вміння аналізувати індивідуальну мотивацію учасників процесу політики, управляти організаційною поведінкою задля забезпечення ефективності процесу прийняття рішень у процесі політики.

План заняття

1. Ознайомлення із процедурами та порядком прийняття рішень на засіданнях Урядових комітетів.
2. Ознайомлення із ситуацією.
3. Проведення ділової гри.
4. Аналіз результатів ділової гри.

Регламент проведення заняття: 4 год - на денній формі навчання; 2 год - на вечірній формі навчання; 2 год - на заочній формі навчання.

Методичні матеріали з підготовки до практичного заняття. Для успішної підготовки до цього практичного заняття необхідно прослухати відповідні лекції; ознайомитися із змістом основної та додаткової рекомендованої літератури із списку, що наводиться нижче; ознайомитися з текстами таких нормативно-правових актів, як Конституція України, Закон України "Про Кабінет Міністрів України", Регламент Кабінету Міністрів України.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Основи аналізу державної політики : опорний конспект лекцій до навчальної дисципліни [Електронний ресурс] / В. В. Тертичка. - Режим доступу: <http://www.uara-csar.org.ua/ua-2004-4.htm>. - Заголовок з екрана.

2. *Парсонс В.* Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики : Пер. з англ. / Вейн Парсонс. - К. : Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2006. - 520 с. - [для читання: с. 230-237, с. 245-253, с. 307-312].

3. *Саймон Г.* Адміністративна поведінка: Дослідження процесів прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції : Пер. з англ. вид. Р. Ткачук. / Г. Саймон. - К. : АртЕК, 2001. - 392 с.

4. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. - 750 с. - [для читання: с. 90 -130].

Додаткова

1. *Браун П.* Посібник з аналізу державної політики / Пол Браун ; [пер. з англ.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2000. - 243 с.

2. *Организационное поведение : Учеб. для вузов / Под ред. Г. Р. Латфулина, О. Н. Громовой.* - СПб. : Питер, 2004. - 432 с.

3. *Пал Л.* Аналіз державної політики / Леслі Пал ; пер. з англ. Іван Дзюб. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 1999. - 422 с.

4. *Anderson J.* Public Policymaking : An Introduction / James E. Anderson. - Boston : Houghton Mifflin Company, 1997. - 356 p.

Інтернет-ресурси

1. Урядовий портал: <http://www.kmu.gov.ua>

2. Верховна Рада України: <http://www.rads.gov.ua>